

S-a dat foc ghîrlanței de pe trîmbiță, și atunci am văzut lărgindu-se gaura din cupolă și o săgeată strălucitoare de foc coborînd ca fulgerul prin țeara trîmbiței și intrînd în trupurile lipsite de viață. Apoi, deschizătura s-a închis la loc și trîmbița a pierit și ea de acolo.

(Johann Valentin Andreae, Die Chymische Hochzeit des Christian Rosencreutz. Strassburg, Zetzner, 1616, pp. 125—126)

Textul are niște goluri, niște suprapuneri, niște falii, niște bifări — se vede că abia m-am întors de la Paris. Nu atît îl recitesc, cît îl retrăiesc.

Să fi fost către sfîrșitul lui aprilie 1945. Armatele germane erau acum în derută, fasciștii începuseră să se împărăștie. În orice caz, tîrgul *** era de acum, definitiv, sub controlul partizanilor.

După ultima luptă, aceea pe care Jacopo ne-o povestise chiar în casa asta (acum aproape doi ani), diferite brigăzi de partizani își dăduseră întîlnire la***, pentru a ține apoi drumul drept spre oraș. Ei așteptau un semnal de la Radio Londra, aveau să pornească atunci cînd și Milano ar fi fost gata pentru insurecție.

Sosiseră și cei din formațiunile Garibaldi, comandați de Ras, un uriaș cu barba neagră, foarte popular prin partea locului : erau îmbrăcați cu niște uniforme doar de fanterie, care se deosebeau unele de altele, afară de eșarfe și de steaua de pe piept, amîndouă roșii, și erau înarmați la întîmplare, care cu o pușcă veche, care cu un pistol mitralieră capturat de la inamic. Contrastau cu brigăzile badogliene, cu eșarfe albastre, uniforme kaki asemănătoare cu ale englezilor, și puști-mitraliere Sten noi-nouțe. Aliații îi ajutau pe badoglieni cu lansări generoase de parașute noaptea, după ce trecuse, cum făcea deja de doi ani, în toate serile pe la unsprezece, misteriosul Pipetto, avionul de recunoaștere englez, despre care nimeni nu știa ce

anume recunoștea, fiindcă lumini nu se zăreau nicăieri, pe o rază de cine știe câți kilometri.

Existau niște tensiuni între garibaldieni și badoglieni, se zicea că în seara luptei badoglieni se repeziseră asupra dușmanului strigînd „Înainte, Savoia“, dar unii dintre ei ziceau că era în virtutea obișnuinței, ce-ai vrea să strigi cînd pornești la atac, asta nu însemna că erau neapărat monarhiști și știau și ei că regele avea culpe mari. Garibaldienii rînjeau, poți să strigi Savoia doar dacă dai atac la baionetă în cîmp deschis, dar nu azvîrlindu-te după un colț cu pistolul-mitralieră. Și ziceau că erau vînduți englezilor.

Se ajunsese totuși la un modus vivendi, era necesară o comandă unică pentru atacarea orașului, și alegerea căzuse asupra lui Terzi, care comanda brigada cel mai bine echipată, era cel mai bătrîn, făcuse Războiul cel Mare, era un erou și se bucura de încrederea comandamentului aliat.

În zilele următoare, cu puțin înainte, cred, de insurrecția de la Milano, porniseră să cucerească orașul. Sosiseră vești bune, operația reușise, brigăzile se întorceau victorioase la ***, dar fuseseră morți, umbla zvonul că Ras căzuse în luptă, iar Terzi era rănit.

Apoi într-o după-amiază se auziseră zgomote de motorizate, cîntece de victorie, lumea alergase în piața mare, de pe șoseaua națională soseau primele contingente, cu pumnii ridicați, drapele, o agitare de arme pe ferestruicile mașinilor sau de pe camioane. De-a lungul drumului, deja lumea îi acoperise pe partizani cu flori.

Deodată cineva a strigat Ras Ras, și Ras era acolo ghemuit pe aripa din față a unui camion Dodge, cu barbă zburlită și cu smocuri de păr asudate ieșindu-i din cămașă deschisă la piept, și saluta mulțimea rîzînd.

Alături de Ras, coborîse din Dodge și Rampini, un băiat miop care cînta în fanfară, ceva mai vîrstnic decît ceilalți, care dispăruse de trei luni și se zicea că ajunsese la partizani. Și într-adevăr, iată-l acolo, cu eșarfa roșie la gît, cu jacheta kaki, cu o pereche de pantaloni albaștri. Era uniforma fanfarei lui don Tico, dar el avea acum un centiron cu cataramă, și un pistol. Prin ochelarii lui cu sticle groase care-i aduseseră atîtea ironii din partea foști

lor lui colegi de la oratoriu, acum privea fetele care se grămădeau în jurul lui, de parcă ar fi fost Flash Gordon. Jacopo se întreba dacă Cecilia era și ea întâmplător pe-acolo, printre lume.

În răstimp de jumătate de oră piața era postrită de partizani, iar mulțimea îl striga cu voce tare pe Terzi, și cerea un discurs.

De la un balcon al palatului comunal apăruse Terzi, sprijinit în cîrja lui, palid, și cu mîna încercase să liniștească mulțimea. Jacopo aștepta discursul, pentru că toată copilăria lui, ca și a altora de aceeași vîrstă fusese marcată de discursuri mari și istorice ale Duceului, din care se învățau pe dinafară, la școală, citatele cele mai semnificative, și deci se învăța totul pe dinafară, pentru că orice frază era un citat semnificativ.

Cînd se făcuse liniște, Terzi vorbise, cu o voce răgușită, care abia se auzea. Zisese : „Cetățeni, prieteni. După atîtea sacrificii grele... iată-ne aici. Glorie celor căzuți pentru libertate“.

Atît. Și dispăruse înăuntru.

În timpul ăsta mulțimea urla, partizanii înălțau pistoalele-mitralieră, puștile Sten, flintele, vechile puști nouăzeci și unu, și trăgeau salve de sărbătoare, cartușele goale căzînd peste tot, și copiii vîrîndu-se printre picioarele ostașilor, și ale civililor, pentru că o colecție ca aia n-aveau să mai vadă, exista riscul ca războiul să se termine peste o lună.

Totuși, fuseseră și morți. Printr-o întâmplare cumplită, cei doi morți erau din San Davide, un sat mai sus de *** , iar familiile lor cereau să fie înmormîntați în micul cîmîtir local.

Comandamentul partizanilor hotărîse că trebuiau să fie niște funeralii solemne, cu companiile aliniate în formație, cu carele funebre împodobite, cu fanfara muzicală a primăriei, cu părintele paroh al catedralei. Și cu fanfara de la oratoriu. Don Tico acceptase imediat. Înainte de toate, spunea el, pentru că totdeauna a fost antifascist. Apoi, așa cum șopteau ceilalți din orchestră, pentru că de un an făcea

exerciții studiind două marșuri funebre, pe care trebuia să le și execute pînă la urmă. Și în sfîrșit, ziceau gurile rele din sat, pentru a uita *Giovinezza*.

Întîmplarea cu *Giovinezza* a fost asta.

Cu cîteva luni înainte, cînd partizanii încă nu sosiseră, fanfara lui don Tico ieșise pentru nu știu care hram și fuseseră opriți de Brigăzile Negre. „Cîntați *Giovinezza*, părinte“, îi comandase căpitanul, bătînd cu degetele în țeava pistolului-mitralieră. Ce să-i faci, cum obișnuia el să zică după aceea. Don Tico zisese, băieți, să încercăm, pielea-i piele. Dăduse ritmul cu cheia lui, și o hărmălaie nenorocită de cacofonici străbătuse tîrgul *** cîntînd ceva în care numai după „nebuna speranță de revanșă“ mai puteai recunoaște *Giovinezza*. O rușine pentru toți. Pentru că cedaseră, zicea după aceea don Tico, dar mai ales pentru că atunci cîntaseră ca niște cizme. Era el preot, și antifascist, dar arta-i artă înainte de toate.

Jacopo lipsea în ziua aceea. Avea amigdalită. Erau numai Annibale Cantalamessa și Pio Bo, și simpla lor prezență trebuie să fi contribuit radical la căderea nazism—fascismului. Dar pentru Belbo problema era alta, cel puțin în momentul cînd scria despre ea. Îi lipsise încă o ocazie pentru a ști dacă ar fi putut spune nu. Poate că de aceea murise spînzurat de Pendul.

În fine, se fixaseră funeraliile pentru duminică de dimineață. În piața domului erau adunați toți. Terzi cu trupele lui, unchiul Carlo și cîteva notabilități ale comunei, cu decorațiile din celălalt război, și nu conta cine fusese fascist și cine nu, era vorba de cinstirea eroilor. Și mai era clerul, fanfara primăriei, în uniforme de culoare închisă, și dricurile cu caii cu valtrapuri albe ca zăpada, cu argintiu și negru. Vizitiul era îmbrăcat ca un mareșal de-ai lui Napoleon, cu bicorn, pelerină și manta, de aceleași culori ca și harnașamentele cailor. Și era fanfara oratorului, șepci cu vizieră, veston kaki și pantaloni albaștri, lucind din alămuri, instrumentele de suflat din lemn negre, și scînteind din talere și tobele mari.

Între tîrgul *** și satul San Davide erau cinci sau șase kilometri de curbe în urcuș. Din acelea pe care pensio-

narii, duminica după-amiaza, le parcurgeau jucînd popice, o partidă, un popas, cîteva sticle de vin, altă partidă, pînă la sanctuarul din vîrf.

Cîteva kilometri de urcuş sînt un nimic pentru cine joacă popice, și poate că-i fleac și să-i parcurgi în formație, cu armele pe umăr, cu privirea înainte, inspirînd aer curat de primăvară. Dar ia să încerci numai să-i faci cîntînd, cu obrazii umflați, cu sudoarea curgînd șiroaie, cu răsufierea tăiată. Fanfara primăriei tot asta făcea de o viață întregă, dar pentru țîncii de la oratoriu fusese o adevărată probă. Ținuseră piept ca niște eroi, don Tico bătea cu cheia lui în aer, clarinetele scheunau epuizate, saxofoanele behăiau asfixiate, trombonul și trompetele scoteau țipete agonice, dar nu se lăsaseră, pînă în sat, pînă la poalele costîșei care ducea la cimitir. De cîtva timp Annibale Catalamessa și Pio Bo doar se prefăceau a cînta, însă Jacopo își onorase rolul lui de cîine păstoresc, sub ochiul plin de binecuvîntări al lui don Tico. Cot la cot cu fanfara primăriei, nu se făcuseră de rîs, și spusese asta și Terzi și ceilalți comandanți de brigăzi : bravo, copii, a fost ceva superb.

Un comandant cu eșarfă albastră și cu un curcubeu de panglici din cele două războaie mondiale spusese : „Părinte reverend, lăsați copiii să se odihnească în sat, căci nu mai pot. Urcați pe urmă, la sfîrșit. O să vină o camionetă care vă va duce înapoi la ***.

Dăduseră buzna la birt, iar cei din fanfara primăriei, gîtlejuri bătrîne făcute scoarță de atîtea funeralii, fără nici o reținere se aruncaseră la mese comandînd burtă de vițel și vin la discreție. Rămăseseră acolo s-o facă lată pînă seara. Băieții lui don Tico se grămădiseră în schimb la tejghea, unde patronul servea înghețate cu mentă, verzi ca niște experiențe chimice. Gheața aluneca dintr-o dată pe gît și-ți dădea dureri în centrul frunții, de parcă aveai sinuzită.

Pe urmă urcaseră din nou către cimitir, unde aștepta o furgonetă. Urcaseră în ea gălăgioși, și deja se aflau toți înghesuți, în picioare, izbindu-se cu instrumentele, cînd ieșise din cimitir același comandant și zisese : „Domnule reverend, pentru ceremonia finală ne trebuie o trompetă, știți, să sune cum cere ritualul. Chestie de cinci minute.“

„Trompetă“, zisese don Tico, profesional. Și nefericitul titular al acestui privilegiu, deja asudat din pricina înghetatei verzi și adulmecînd de departe mîncarea de acasă, țărănoi nepăsător, impermeabil la orice freamăt estetic și la orice solidaritate de idei, începuse să se plîngă că era tîrziu, că el voia să se întoarcă acasă, că nu mai avea salivă, et caetera et caetera, punîndu-l în încurcătură pe don Tico, care aștepta rușinat în fața comandantului.

Și în momentul acela, Jacopo, întrezărind în aureola amiezii imaginea suavă a Ceciliei, spusese : „Dacă-mi dă el trompeta, mă duc eu“.

Lumina recunoștinței în ochii lui don Tico, transpirație de ușurare a bietului trompet titular. Schimb de instrumente, ca între două sentinele.

Iar Jacopo înaintase în cimitir, condus de psihopompul cu panglicuțe luate la Addis-Abeba. Totul în jur era alb, zidul bătut de soare, mormintele, pomii înfloriți de pe margine, patrafirul parohului gata să binecuvînteze, afară de maroniul veșted al pozelor de pe pietrele funerare. Și de marea pată de culoare dată de drapelele înșiruite în fața celor două gropi.

„Băiete“, spusese șeful, „tu te așezi aici, alături de mine, și la comandă suni pentru Drepti !. Apoi, tot la comandă, pe loc repaus. E ușor, nu ?“

Foarte ușor. Numai că Belbo nu mai sunase niciodată nici drepti, nici pe loc repaus.

Ținea trompeta cu brațul drept îndoit, pe lîngă coaste, cu capătul ușor îndreptat în jos, cum ții o carabină, și așteptase, cu capul sus, pîntecele supt și pieptul în afară.

Terzi tocmai rostea un discurs sec, cu fraze foarte scurte. Jacopo credea că pentru a emite sunetul trebuia să înalțe ochii la cer și soarele avea să-l orbească. Dar așa moare un trompetist și fiindcă o singură dată moare omul, merita s-o faci ca lumea.

Apoi comandantul îi suflase : „Acum“. Și începuse să strige : „Peeentru onoor...“ Iar Jacopo nu știa cum se sună „Pentru onoor — drepti !“

Structura melodică era pesemne mai complicată, dar în momentul acela el nu fusese capabil să cînte decît do-

mi-sol-do, iar pentru oamenii aceia aspriți în lupte părea să fie ajuns. Do-ul final fusese intonat după ce respirase o dată, așa încît să-l poată ține lung, pentru a-i da timp — scria Belbo — să ajungă pînă la soare.

Partizanii stăteau rigizi în poziție de drepti. Vii nemișcați ca niște morți.

Se mișcau doar cioclii, se auzea zgomotul sicriilor coborîte în groapă și derularea frînghiilor frecîndu-se de lemn în timp ce erau trase afară. Dar era o mișcare slabă, precum zvicnirea unui reflex pe un glob, cînd acea ușoară variație de lumină nu face altceva decît să spună că pe Glob nu se clintește nimic.

Apoi rumoarea abstractă a unui prezentaați—arm. Parohul murmurase formulele stropirii cu aghiazmă, comandantii se apropiaseră de gropi și fiecare aruncase un pumn de pămînt. Și chiar atunci un ordin neașteptat a dezlănțuit o salvă către cer, ta—ta—ta, ta—bum, odată cu păsărelele ce se înălțau țipînd din pomii înfloriți. Dar nici aceasta nu era mișcare, ci era ca și cum, pentru totdeauna, aceeași clipă s-ar fi prezentat sub diverse perspective și a privi o clipă pentru totdeauna nu înseamnă a o privi în timp ce trece.

De aceea Jacopo rămăsese țeapăn, insensibil chiar la căderea cartușelor trase care i se rostogoleau la picioare, nici nu-și pusese trompeta la șold, ci o ținea încă la gură, cu degetele pe taste, în poziție de drepti, cu instrumentul ațintit în diagonală spre cer. El suna în continuare.

Nota lui finală, foarte lungă, nu se întrerupsese deloc : imperceptibilă pentru cei de față, mai ieșea încă din pîlnia trompetei ca o suflare ușoară, un firicel de aer pe care el continua să-l insufle muștiucului, ținînd limba între buzele abia întredeschise, fără să le apese pe ventuza de alamă. Instrumentul se menținea întins înainte, fără să fie apropiat de față, prin simpla întindere a coatelor și a umerilor.

Jacopo continua să emită iluzia aceea de notă pentru că simțea că în momentul acela el tocmai depăna un fir care ținea soarele pe loc. Astrul se blocase din cursa lui,

se fixase într-un miez de zi care ar fi putut dura o eternitate. Și totul depindea de Jacopo, era destul ca el să intrerupă acel contact, să dea drumul firului, și soarele ar fi sărit cât-colo, ca un balonaș, și odată cu el și ziua, și evenimentul acelei zile, acea acțiune fără faze, acea secvență fără înainte și după, ce se desfășura imobilă numai pentru că așa stătea în puterea lui să vrea și să facă.

Dacă ar fi încetat, atacînd o altă notă, s-ar fi auzit un fel de smulgere, cu mult mai răsunătoare decît rafalele care îl asurzeau în acest timp, iar ceasurile ar fi reînceput să palpitate, ca de tahicardie.

Jacopo dorea din tot sufletul ca omul acela de lîngă el să nu comande repaos — aș putea să refuz, își zicea el, și ar rămîne așa pentru totdeauna, ține-ți suflul cît poți.

Cred că intrase în starea aceea de uimire și torpoare care-l cuprinde pe un scufundător cînd caută să nu mai iasă la suprafață și vrea să prelungească inerția care-l face să lungece la fund. Așa încît, încercînd să exprime ceea ce simțea el atunci, frazele din caiet pe care le citeam acum se rupeau fără nici o sintaxă, mutilate de puncte de suspensie, eliptice și rahitice. Dar era clar că în acel moment — nu, el nu zicea așa, însă era clar : în acel moment el o poseda pe Cecilia.

Asta-i ceea ce Jacopo Belbo nu putuse să înțeleagă atunci — și nu înțelegea încă nici cînd scrisese despre sine însuși, inconștient, — că el celebra o dată pentru totdeauna nupțiile lui chimice, cu Cecilia, cu Lorenza, cu Sophia, cu pămîntul și cu cerul. Poate chiar unic printre muritori, el ducea în sfîrșit la împlinire Marea Operă.

Nimeni încă nu-i spusese că Graalul e o cupă dar e și o lance, și că pîlnia lui înălțată ca un caliciu era în același timp o armă, un instrument de dominare nespus de dulce, ce săgeta spre cer și lega pămîntul cu Polul Mistic. Cu unicul Punct Fix pe care universul îl avusese vreodată : prin ceea ce el făcea să fie, numai și numai în clipa aceea, cu propria-i suflare.

Diotallevi încă nu-i spusese că poți să te afli în Jesod, sefirahul Temeliei, semnul alianței arcului superior ce se întinde să trimită săgeți pe măsura lui Malkut, care e

ținta lui. Jesod e stropul ce țighește din săgeată ca să producă arborele și fructul, e anima mundi pentru că e momentul în care forța virilă, procreînd, leagă între ele toate stările ființei.

A ști să torci acest Cingulum Veneris, înseamnă să remediezi eroarea Demiurgului.

Cum e posibil să-ți petreci o viață întreagă căutînd Marea Ocazie, fără să-ți dai seama că momentul decisiv, acela care justifică nașterea și moartea, a trecut deja? Nu se mai întoarce, dar a fost, ireversibil, plin, orbitor, generos ca orice revelație.

În ziua aceea Jacopo Belbo privise țintă în ochi Adevărul. Unicul ce avea să-i fie permis, pentru că adevărul pe care tocmai era pe cale să-l învețe este că adevărul e extrem de scurt (după, e doar comentariu). De aceea tot încerca să îmblînzească nerăbdarea timpului.

Nu înțelesese asta atunci, cu siguranță. Și nici cînd scria despre întîmplare, sau cînd se hotărîse să nu mai scrie niciodată.

Au înțeles-o eu, astă-seară: trebuie ca autorul să moară pentru ca cititorul să-și dea seama de adevărul lui.

Obsesia Pendulului, ce-l însoțise pe Jacopo Belbo toată viața lui de adult, fusese — ca acele adrese pierdute din vis — o imagine a cestuilalt moment, înregistrat și apoi refulat, în care el atinsese cu adevărat bolta lumii. Și aceasta, acest moment în care el înghețase spațiul și timpul slobozindu-și săgeata lui de Zenon, nu fusese un semn, un simptom, o aluzie, o figură, o semnătură, o enigmă: era exact ceea ce era și nu ținea locul nici unui alt lucru, momentul în care nu mai există amînare, iar socoteala e fără rest.

Jacopo Belbo nu înțelesese că-și avusese momentul său și ar fi trebuit să-i ajungă pentru toată viața. Nu-l recunoscuse, își petrecuse restul zilelor căutînd altul, pînă la a-și pierde sufletul. Sau poate că bănuia, altfel nu s-ar fi totors atît de des la amintirea trompetei. Dar și-o amintea ca fiind pierdută, însă o avusese.

Cred, sper, mă rog ca în clipa în care murea oscilînd împreună cu Pendulul, Jacopo Belbo să fi înțeles asta, și să-și fi găsit pacea.

Apoi se comandase pe loc repaus. Ar fi cedat el în orice caz, pentru că n-ar mai fi avut suflu. Întrerupsese contactul, apoi țipase o singură notă, înaltă și de intensitate descrescătoare, blînd, ca să obișnuiască lumea cu melancolia care-o pîndea.

Comandantul spusese : „Bravo, tinere. Poți pleca. Frumoasă trompetă“.

Parohul își luase tălpășița, partizanii se îndreptaseră către o poartă din spate unde îi așteptau vehiculele lor, groparii plecaseră după ce astupaseră gropile. Jacopo ieșise ultimul. Nu-i venise să părăsească locul acela fericit.

Pe platou furgoneta oratoriului nu mai era.

Jacopo se întrebese cum se putea, don Tico nu l-ar fi părăsit niciodată în felul ăsta. După trecerea timpului, răspunsul cel mai probabil este că fusese vreun echivoc, că cineva i-o fi spus lui don Tico că băiatul va fi adus pînă în vale de partizani. Dar Jacopo în momentul acela crezuse — și nu fără motiv — că între „drepti“ și „pe loc repaus“ trecuseră prea multe veacuri, băieții îl așteptaseră pînă pleșuviseră, și muriseră, iar pulberea lor se imprăștiase și formase ceața aceea ușoară care acum înălăbăstrea întinderea colinelor în fața ochilor lui.

Jacopo era singur. În spate un cimitir acum gol, în mîini trompeta, în față colinele care fumegau tot mai albastre una în spatele celeilalte către un fel de nesfirșire vătuită, iar deasupra capului său, răzbunător, soarele în toată libertatea.

Hotărîse să plîngă.

Dar pe neașteptate apăruse dricul cu vizitiul lui inzorzonat ca un general al împăratului, muiat numai în negru și argintiu, cu cail împopoțonați cu niște măști barbare care nu le lăsau descoperiți decît ochii, cu valtrapuri ca niște coșciuge, cu stîlpii răsuciți care susțineau timpunul acela asiro-greco-egiptean, tot numai alb și auriu. Omul cu bicorn oprise o clipă în fața aceluui trompet solitar și Jacopo îl întrebese : „Cine mă duce acasă ?“

Omul era binevoitor. Jacopo se urcase alături de el, și cu dricul pentru morți începuse întoarcerea către lumea celor vii. Acel Caron, aflat în afara programului, își mina taciturn telegarii lui funebri peste hurducături, Jacopo ținându-se drept și hieratic, cu trompeta strânsă sub braț, cu viziera lucioasă, pătruns de noul său rol, nesperat.

Coborâseră colinele, la fiecare cotitură se deschidea o nouă întindere de vii albastrii ca piatra-vînată, într-o lumină tot mai orbitoare, iar după un timp incalculabil, ajunseseră în fine la ***. Străbătuseră marea piață cu colonade, pustie cum așa numai piețele de pe la Monferrato pot fi, duminica pe la două după amiaza. Un coleg de școală din colțul pieței mari îl zărise pe Jacopo în dric, cu trompeta sub braț, cu ochii țintă în infinit, și-i făcuse un semn de admirație.

Jacopo intrase în casă, nu vruse să mănince, nici să povestească nimic. Se ghemuise pe terasă, și începuse să cînte din trompetă, ca și cum îi pusese surdină, suflînd încet ca să nu tulbure liniștea acelei sieste.

Tatăl său ieșise după el și fără răutate, cu calmul cuiva care cunoaște legile vieții, îi spusese : „Cam peste o lună, dacă totul merge cum trebuie, ne întoarcem acasă. Nici să nu te gîndești c-o să mai cînți la trompetă în oraș. Stăpînul casei ne-ar da afară. Așa că să începi s-o cam uiți. Dacă chiar ai pasiune pentru muzică, o să-ți luăm niște ore de pian“. Și, văzînd cum îi străluceau ochii, adăugase : „Haide, prostuțule. Nu-ți dai seama că zilele grele au trecut ?“

A doua zi Jacopo îi restituise trompeta lui don Tico. După vreo două săptămîni familia părăsea tîrgul *** reîntorcîndu-se spre viitor.